

(3 Hours)

[Total Marks :]

28/57/13

- N. B. : (1) All questions are **compulsory**.
(2) **Figures** to the **right** indicate **full** marks.
(3) Answers to **both** the section to be written in the **same** answer-book.

Section I

1. Explain the following terms in brief (any **four**) :— 8
 - (a) Unity of Command
 - (b) Forecasting
 - (c) Social objectives
 - (d) Stability of Tenure
 - (e) Scalar chain
 - (f) Top Management
 - (g) Planning Premises
 - (h) Policy.
2. Answer the following (any **two**) :— 16
 - (a) Define Management and describe its features.
 - (b) Discuss the various aspects of Scientific Management.
 - (c) Discuss Gandhian Principle of Trusteeship and its relevance to present day business.
3. Answer the following (any **two**) :— 16
 - (a) Describe the external environmental factors affecting business organization.
 - (b) Define Decision-making. Describe the types of decisions.
 - (c) Define Management by Objectives. Explain its process.
4. Write short notes (any **two**) :— 10
 - (a) Limitations of Planning
 - (b) Levels of Management
 - (c) Hierarchy of Objectives
 - (d) Corporate Social Responsibility.

[TURN OVER]

Section II

5. Explain the following terms in brief (any **four**) :—

- (a) Functional Departmentation
- (b) Budgetary Control
- (c) Committee Organisation
- (d) Accountability
- (e) Matrix Organisation
- (f) Decentralisation
- (g) Controlling
- (h) Break-even Analysis.

6. Answer the following (any **two**) :—

16

- (a) Define Delegation of Authority. Describe the problems in effective delegation.
- (b) Define Organising. Explain the principles of organising.
- (c) What is line-and-staff organisation ? Explain how line-staff conflict can be resolved.

7. Answer the following (any **two**) :—

16

- (a) Define span of control. Describe the factors affecting span of control.
- (b) Define Co-ordination. Explain the principles of co-ordination.
- (c) What is 'Quality' ? Discuss its importance.

8. Write short notes (any **two**) :—

10

- (a) Bases of Departmentation
- (b) Line Organisation
- (c) ISO-9000
- (d) Decentralisation.

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

(एकूण गुण १००)

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 (२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 (३) दोन्ही विभागांची उत्तरे एकाच उत्तरत्रिकेत लिहा.
 (४) मूळ इंग्रजी प्रश्न प्रमाण मानावेत.

विभाग १

१. खालील संज्ञाचे चार ते पाच वाक्यात स्पष्टीकरण लिहा (कोणतेही चार) :-

- (अ) आदेशातील एकवाक्यता
- (ब) पूर्व अंदाज
- (क) सामाजिक उद्दिष्टे
- (ड) नोकरीची सुरक्षितता
- (इ) सत्तासोपान
- (फ) वरिष्ठ व्यवस्थापन
- (ग) नियोजनाचे आधार
- (ह) धोरण

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) :-

- (अ) व्यवस्थापनाची व्याख्या लिहा व त्याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- (ब) शास्त्रीय व्यवस्थापनाची विविध वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- (क) गांधीजींच्या विश्वस्ताच्या संकल्पनेची चर्चा करा व वर्तमान उद्योगधंद्याकरीता त्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.

३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) :-

- (अ) उद्योगधंद्यावरील परिणाम करणाऱ्या बहिर्गत पर्यावरणातील घटकांचे वर्णन करा.
- (ब) निर्णय प्रक्रियेची व्याख्या लिहा. निर्णयांच्या विविध प्रकारांचे वर्णन करा.
- (क) ध्येयनिष्ठ व्यवस्थापनाची व्याख्या लिहा. त्याचे टप्पे स्पष्ट करा.

४. टिपा लिहा (कोणतेही दोन) :-

- (अ) नियोजनाच्या मर्यादा
- (ब) व्यवस्थापनाच्या पातळ्या
- (क) उद्दिष्टांचे टप्पे
- (ड) उद्योगजगतची सामाजिक जबाबदारी.

[TURN OVER]

विभाग २

५. खालील संज्ञाचे चार ते पाच वाक्यात स्पष्टीकरण लिहा (कोणतेही चार) :-

- (अ) कार्यानुसार विभागीकरण
- (ब) अंदाजपत्रकावर नियंत्रण
- (क) समिती संगठन
- (ड) उत्तरदायित्व
- (इ) मंत्रिक्ष संघटन
- (फ) विकेंद्रीकरण
- (ग) नियंत्रण
- (ह) ना-फायदे ना-तोटे विश्लेषण.

६. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) :-

१६

- (अ) अधिकार प्रदानाची व्याख्या लिहा. प्रभावी अधिकार प्रदानातील अडचणी स्पष्ट करा.
- (ब) संघटनाची व्याख्या लिहा. त्याची तत्वे स्पष्ट करा.
- (क) साखळी व सल्लागार संघटन म्हणजे काय ? साखळी व सल्लागार यांतील भांडणे सोडविण्यासाठी उपाय सुचवा.

७. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) :-

१६

- (अ) नियंत्रण क्षेत्राची व्याख्या लिहा. त्यावर परिणाम करणाऱ्या घटकांचे वर्णन करा.
- (ब) समन्वयाची व्याख्या लिहा. समन्वयाची तत्वे स्पष्ट करा.
- (क) गुणवत्ता म्हणजे काय ? त्याचे महत्त्व विशद करा.

८. टिपा लिहा (कोणतेही दोन) :-

१०

- (अ) विभागीकरणाचे आधार
- (ब) रेखा संघटन
- (क) आय. एस. ओ.-९००० (ISO 9000)
- (ड) विकेंद्रीकरण

- N.B. :** (1) All questions are compulsory.
 (2) Figures to the right indicate full marks.
 (3) Answers to both the sections should be written in the same answer book.

Section I

1. Explain the following terms in brief (any four) :- 8
 - (a) Job Analysis
 - (b) Aptitude tests
 - (c) Managerial skills
 - (d) Personality tests
 - (e) Refresher Training
 - (f) Halo effect
 - (g) Grading Method
 - (h) Manpower Development.
2. Answer the following (any two) :- 16
 - (a) Define Human Resource Management. Explain the functions of Human Resource Management.
 - (b) Discuss the process of Human Resource Planning.
 - (c) Explain the external sources of Recruitment.
3. Answer the following (any two) :- 16
 - (a) What is 'Induction' ? What are the objectives of Induction ?
 - (b) Describe various on-the-job training methods.
 - (c) Discuss the traditional methods of Performance Appraisal.
4. Short notes (any two) :- 10
 - (a) Benefits of Interview
 - (b) Reasons for failure of training
 - (c) Limitations of Performance Appraisal
 - (d) Challenges faced by Human Resource Manager.

Section II

5. Explain the following terms in brief (any four) :- 8
 - (a) Formal group
 - (b) Theory X
 - (c) Participative Leader
 - (d) Job enrichment
 - (e) Downward communication
 - (f) Monetary incentives
 - (g) Human Relations
 - (h) Job Satisfaction.

[TURN OVER

6. Answer the following (any two) :-

- (a) What is a Group ? Discuss the features and functions of Informal Group.
- (b) Discuss the measures to be taken to improve Human relations in an organisation.
- (c) Explain Herzberg's two-factor theory of motivation.

7. Answer the following (any two) :-

16

- (a) What is Employee Morale ? What are the factors affecting employee morale ?
- (b) Discuss the measures to reduce the barriers to communication.
- (c) Discuss the functions of a Leader.

8. Short notes (any two) :-

10

- (a) Significance of informal communication
- (b) Tools for conflict Management
- (c) Changing nature of human needs
- (d) Situational approach to leadership.

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

(एकूण गुण : १००)

सूचना : (१) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

- (२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
- (३) दोन्ही विभागांची उत्तरे एकाच उत्तर-पत्रिकेत लिहा.
- (४) मूळ इंग्रजी प्रश्न प्रमाण मानावेत.

विभाग १

१. खालील संज्ञांचे चार ते पाच वाक्यात स्पष्टीकरण लिहा (कोणतेही चार) :-

- (अ) कार्य विश्लेषण
- (ब) अभियोग्यता चाचणी
- (क) व्यवस्थापकीय कौशल्य
- (ड) व्यक्तिमत्त्व चाचण्या
- (इ) उजळणी परीक्षण
- (फ) हॅलो परिणाम
- (ग) श्रेणीयन पद्धती
- (ह) मनुष्यबळ विकास.

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) :-
- (अ) मानवी संसाधन व्यवस्थापनाची व्याख्या लिहा. त्याची कार्ये विशद करा.
 - (ब) मानवी संसाधन नियोजनातील विविध टप्प्यांची चर्चा करा.
 - (क) कर्मचारी भरतीचे बहिर्गत स्रोत विशद करा.

३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) :-
- (अ) परिचयात्मक प्रशिक्षण म्हणजे काय ? त्याची उद्दिष्टे कोणती ?
 - (ब) कामाबाहेरील प्रशिक्षण पद्धतींचे वर्णन करा.
 - (क) कार्यसिध्दी मूल्यमापनाच्या पारंपारिक पद्धतींची चर्चा करा.

४. टिपा लिहा (कोणतेही दोन) :-
- (अ) मुलाखतीचे फायदे
 - (ब) प्रशिक्षणाच्या अपयशाची कारणे
 - (क) कार्यसिध्दी मूल्यमापनाच्या मर्यादा
 - (ड) मानवी संसाधन व्यवस्थापकाच्या समोरील आव्हाने.

विभाग २

५. खालील संज्ञाचे चार ते पाच वाक्यात स्पष्टीकरण लिहा (कोणतेही चार) :-
- (अ) औपचारिक गट
 - (ब) 'क्ष' सिध्दांत
 - (क) सहभागीतत्वाचा नेता
 - (ड) कार्य समृद्धीकरण
 - (इ) अधोगामी संदेशवहन
 - (फ) आर्थिक संप्रेरके
 - (ग) मानवी संबंध
 - (ह) कार्य समाधान.

६. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) :-
- (अ) 'गट' म्हणजे काय ? अनौपचारिक गटांच्या वैशिष्ट्यांची व कार्याची चर्चा करा.
 - (ब) संघटनेतील मानवी संबंध सुधारणांच्या उपायांची चर्चा करा.
 - (क) हर्जबर्ग यांचा दोन घटक अभिप्रेरणा सिध्दांत स्पष्ट करा.

[TURN OVER

७. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) :-

- (अ) कर्मचारी मनोधैर्य म्हणजे काय ? कर्मचाऱ्यांच्या मनोधैर्यावर परिणाम करणारे घटक कोणते ?
- (ब) संदेशवहनाच्या अडथळ्यांवर मात करणाऱ्या उपायांची चर्चा करा.
- (क) नेत्याच्या कार्याची चर्चा करा.

८. टिपा लिहा (कोणतेही दोन) :-

- (अ) अनौपचारिक संदेशवहनाचे महत्त्व
- (ब) संघर्ष व्यवस्थापनाची तंत्रे
- (क) मानवी गरजांचे बदलते स्वरूप
- (ड) नेतृत्वाचे परिस्थिती दृष्टीकोन.

१०

Con. 7237-13.

For Regular Students]

(2½ Hours)

[Total Marks : 100]

For IDOL Students]

(3 Hours)

[Total Marks : 100]

- N.B. :** (1) **Regular Students** – Attempt any **five** questions from Q. No. 1 to Q. No. 8.
 (2) **I.D.O.L Students** – Attempt any **five** questions from Q. No. 1 to Q. No. 8.
 (3) Question No. 9 is compulsory for **IDOL** Students only.
 (4) Figures to the **right** indicate **full marks**.

1. (a) Define Export Management. Explain the need for export management to the exporting country and to an export firm. 8
 (b) State and explain the functions of export manager. 8
2. (a) Discuss the trends in composition and direction of India's foreign trade. 8
 (b) Explain the reasons for India's poor share in the world trade. 8
3. (a) What do you mean by Trade barriers ? Distinguish between Tariff and Non-tariff barriers. 8
 (b) Define Trade blocs. Discuss the working of any two trade blocs. 8
4. (a) What are the salient features of Foreign Trade Policy 2009-2014. 8
 (b) Explain the importance of any two export promotion organisations from the following :— 8
 - (i) IIP
 - (ii) ITPO
 - (iii) FIEO.
5. (a) Explain in brief different modes of entry in foreign markets ? 8
 (b) Explain the concepts of 'Product Life Cycle' and 'Product Branding' with suitable examples. 8
6. (a) What do you mean by 'Export Pricing' ? Explain main export quotations. 8
 (b) What is meant by 'Packing Credit' ? Discuss its important features. 8
7. (a) Explain shipping and customs formalities in export procedure. 8
 (b) What do you mean by 'Export incentives' ? Explain any five incentives available to Indian exporters. 8

[TURN OVER

8. Write short notes on any **four** of the follownig :—

- (a) WTO
- (b) EXIM Bank
- (c) Export marketing Plan
- (d) Letter of Credit
- (e) Export Pricing Strategies
- (f) New Product Development.

(For IDOL Studetns only)

9. Discuss any **two** of the following :—

20

- (a) Problems in International trade
 - (b) ECGC
 - (c) Break-Even Pricing.
-

(मराठी रूपांतर)

नियमित विद्यार्थ्यांकरिता]

(२½ तास)

[एकूण गुण : ८०

दूर व मुक्त अध्ययन संस्थेच्या विद्यार्थ्यांकरिता]

(३ तास)

[एकूण गुण : १००

सूचना : (१) नियमित विद्यार्थ्यांकरिता प्रश्न क्र. १ ते ८ मधील कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

(२) दूर व मुक्त अध्ययन संस्थेच्या विद्यार्थ्यांकरिता प्रश्न १ ते ८ मधील कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

(३) दूर व मुक्त अध्ययन संस्थेच्या विद्यार्थ्यांकरिता प्रश्न क्र. ९ अनिवार्य आहे.

(४) उजव्याबाजूचे अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.

१. (अ) निर्यात व्यवस्थापनाची व्याख्या लिहा. राष्ट्र व उद्योगाला निर्यात व्यवस्थापनाची गरज विशद करा. ८
- (ब) निर्यात व्यवस्थापकाची कार्ये विशद करा. ८
२. (अ) भारताच्या निर्यातव्यापाराची रचना व दिशा यातील कलांची चर्चा करा. ८
- (ब) जागतिक व्यापारातील भारताचा वाटा कमी असण्याची कारणे विशद करा. ८
३. (अ) व्यापार अडथळे म्हणजे काय ? जकाती व बिगरजकाती अडथळ्यांतील फरक स्पष्ट करा. ८
- (ब) व्यापार गट म्हणजे काय ? कोणत्याही दोन व्यापार गटांच्या कार्यांचे वर्णन करा. ८
४. (अ) भारताच्या २००९-२०१४ च्या विदेशी व्यापार धोरणाची प्रमुख वैशिष्ट्ये विशद करा. ८
- (ब) खालीलपैकी कोणत्याही दोन निर्यातवृद्धी संघटनांचे महत्त्व स्पष्ट करा. ८
- (१) आय.आय.पी (IIP)
- (२) आय.टी.पी.ओ. (ITPO)
- (३) एफ.आय.ई.ओ. (FIEO).
५. (अ) परकीय बाजारपेठेत प्रवेश करण्याच्या पद्धती स्पष्ट करा. ८
- (ब) 'वस्तू जीवनचक्र' व 'वस्तू मुद्रांकन' या संकल्पना उदाहरणासहीत स्पष्ट करा. ८
६. (अ) निर्यात किंमत म्हणजे काय ? मुख्य निर्यात दरपत्रके विशद करा. ८
- (ब) बांधणी कर्जपुरवठा म्हणजे काय ? त्याची प्रमुख वैशिष्ट्ये कोणती ? ८
७. (अ) निर्यातसाठीच्या जहाज व जकात कार्यपद्धती विशद करा. ८
- (ब) 'निर्यात सवलती' म्हणजे काय ? भारतीय निर्यातदाराला उपलब्ध असलेल्या कोणत्याही पाच सवलती विशद करा. ८

[TURN OVER

८. पुढीलपैकी कोणत्याही चार वर टिपा लिहा :-

- (अ) जागतिक व्यापार संघटना
- (ब) आयात निर्यात बँक
- (क) निर्यात विपणन योजना
- (ड) पतपत्र
- (इ) निर्यात किंमत धोरण
- (फ) नवीन वस्तू विकास.

(फक्त दूर व मुक्त अध्ययन संस्थेच्या विद्यार्थ्यांसाठी)

९. पुढीलपैकी कोणत्याही दोन वर टिपा लिहा :-

- (अ) जागतिक व्यापारातील संघटना
- (ब) इ.सी.जी.सी. (ECGC)
- (क) समच्छेद बिंदू / ना नफा ना-तोटा किंमत.

२०